

Toonhoogte en dieptepunt

De relaties met onze voormalige kolonie worden gekruid met bitterheid. Het meest recente voorbeeld zijn de uitspraken van de Indonesische ambassadeur over de PVV, die werden gemaakt in het kader van een voorzien staatsbezoek van president Yudhoyono aan Nederland, en de verbeterde reactie van de heer Wilders daarop (het staatsbezoek is inmiddels om andere redenen afgezegd). De ambassadeur stelde: "Als de heer Wilders de (Nederlandse) regering dwingt zijn denkbeelden ten uitvoer te brengen, zullen onze betrekkingen onder druk komen te staan." De heer Wilders wilde vervolgens dat de minister van Buitenlandse Zaken ingreep: "Laat die Indonesiërs maar een toontje lager zingen." De zuurgraad is dus hoog, maar dat is zeker niet uniek; de wrijving tussen de economische en politieke belangen van Nederland en Indonesië is een terugkerend thema dat waarschijnlijk terugvoert tot de moeizame relatie tussen kolonisator en onderdrukte. In die relatie koos Nederland na de Tweede Wereldoorlog overigens uiteindelijk steeds eieren voor zijn geld, waarschijnlijk uit welbegrepen eigenbelang. De koopman-dominee boog namelijk herhaaldelijk onder de druk van economische sanctiedreigementen. Na het staken van de onderhandelingen over de Indonesische onafhankelijkheid dreigden de Verenigde Staten begin 1949 de Marshall-hulp aan Nederland te bevriezen. Het kabinet was zeer geschokt door dit onverwacht economische sanctiedreigement. De minister van Buitenlandse Zaken stelde dat de Amerikanen niet begrepen dat dergelijke druk altijd een tegenovergesteld effect heeft, maar het Nederlandse kabinet ging wel door de knieën. In 1992 dreigde de minister van Ontwikkelingszaken naar aanleiding van de tekortschietende mensenrechtensituatie de ontwikkelingshulp aan Indonesië te bevriezen. Indonesië reageerde prompt door zelf alle Nederlandse ontwikkelingshulp categorisch af te wijzen en dat economisch-diplomatieke gebaar had grote invloed in het Haagse. Ook nu was het kabinet geschokt door de sanctie en het ging door de pomp (Van Bergeijk, 1999).

De recente interventie van de Indonesische ambassadeur Habibie is een verholen sanctiedreigement. Het is een schoolvoorbeeld van effectief diplomatiek handwerk: meng je in binnenlandse aangelegenheden door impliciet te laten zien dat er negatieve economische consequenties verbonden zijn aan bepaalde gedragingen: "De president komt natuurlijk niet als hier iemand in het kabinet zit die de islam achterlijk noemt."

Aan dat niet doorgaan van staatsbezoeken hangt een

hoog prijskaartje. Onderzoek van Nitsch (2009) heeft aangetoond dat staatsbezoeken en andere vormen van hogere economische diplomatie een grote economische uitstraling hebben. Ter vergelijking: Van den Berg *et al.* (2008) bepaalden de jaarlijkse netto maatschappelijke baten van dergelijke overheidsactiviteiten voor Nederland op zo'n 100 tot 200 miljoen euro. Soms verliest de koopman het overigens van de dominee en dat gebeurt in de Nederlandse politiek zelfs wel eens als de kosten erg hoog zijn. In 1973 werd Nederland getroffen door een Arabische olieboycot gericht tegen de bondgenoten van Israël. Die boycot resulteerde in wat nu in de geschiedenisboekjes bekend staat als de eerste oliecrisis. Die crisis sloeg de Nederlandse economie volkomen uit het lood en op zondag mochten er geen auto's rijden, maar het draagvlak voor het regeringsbeleid kwam geen moment in gevaar.

De uitspraken van de ambassadeur maken de handelsnatie Nederland volkomen duidelijk dat er belangrijke macro-economische kosten verbonden zijn aan het venten van een anti-islam boodschap. Deze kostenpost bestaat niet alleen uit het feit dat staatsbezoeken aan en uit Nederland voor islamitische landen blijkbaar problematisch worden. Naast het beperken van de mogelijkheden voor positieve interactie is het namelijk relevant dat negatieve communicatie over en weer, dus diplomatieke beledigingen, de bilaterale handel en investeringen schaadt. Uit het vele beschikbare empirische onderzoek blijkt dat een verdubbeling van de negatieve interactie leidt tot een reductie van de bilaterale handel met een vijfde (Van Bergeijk, 2009). Het zou in economisch opzicht dus bepaald nuttig zijn als de toonhoogte overal wat omlaag ging.

LITERATUUR

- Berg, M. van den, M. de Nooij, J.H. Garretsen en H.L.F. de Groot (2008) *MKBA financieel buitenlandinstrumentarium. SEO-rapport*, 2008(64).
- Bergeijk, P.A.G. van (1999) *Economic sanctions: Why do they fail; why do they succeed*. In: Genugten, W. van en G.A. de Groot (red.) *United Nations Sanctions*, Antwerpen: Intersentia.
- Bergeijk, P.A.G. van (2009) *Economic diplomacy and the geography of international trade*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Nitsch, V. (2009) *Cost and benefits of economic diplomacy: the effect of diplomacy on trade*. Congressbijdrage *Economic diplomacy beyond 2010: geo-economic challenges of globalization and economic security*, Clingendael.